

Список посилань

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Гуржій Н. М., Белікова М. Ю. Впровадження екологістики у вітчизняну транспортну систему. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 17, т.1. С. 96–99.
3. Чеклов В. Ф., Чеклова В. М. Передумови розвитку “зеленої” логістики на залізничному транспорті. *Технологический аудит и резервы производства*. 2014. № 1/3(15). С. 43–45
4. Єгоращенко І. В. Впровадження “зеленої” (екологічної) логістики суб’єктів господарювання. *Економіка, фінанси, право*. 2016. №9. С. 10–14.
5. United Nations Conference on Environment and Development (UNCED): Drafts, Agenda 21, Rio Declaration, Forest Principles, 3-14 June 1992, Rio de Janeiro. (A/Conf.151/4, Part I, English). United Nations, 1992.
6. Agenda 21: Earth Summit: The United Nations Programme of Action from Rio. CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013. 3. 354 p.

УДК 631.14.001.76

СУЧАСНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Богданович О. А.,

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

CURRENT STATE OF AGRICULTURE IN KHARKIV REGION

Bogdanovich O. A.

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

Сучасна вітчизняна модель аграрного виробництва, що була сформована на протязі двох останніх десятиліть, дає змогу досягати ефективного економічного зростання та забезпечувати вагомі фінансові результати певному колу виробників. Разом з тим, всі суспільні блага, в тому числі такі важливі, як продовольче самозабезпечення, економічна база життєдіяльності сільського населення, відтворення селянства та підтримання екологічної рівноваги, що повинні створюватися у процесі сільськогосподарського виробництва, виробляються недостатньо, а сімейний тип господарювання не отримує належного розвитку.

Розроблена стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року і надалі передбачає, що, першочергової підтримки потребують сільськогосподарські сімейні, малі та середні господарства шляхом різносторонніх мотивацій при становленні і розвитку ефективного регіонального сільського господарства. Наразі галузь тваринництва країни і, зокрема Харківської області, потребує більшої державної та регіональної фінансової підтримки. Пріоритетними також є: свинарство у великих господарствах при високому рівні автоматизації та механізації; молочне скотарство за рахунок розвитку довгострокових контрактних відносин із молокопереробними підприємствами цільно- та кисломолочного напрямів та виробництва сухого молока [1].

До факторів, що впливають на формування ефективної галузевої структури сільського господарства, і які потрібно обов’язково враховувати, можна віднести: природно-кліматичні умови, транспортну інфраструктуру, відстань від переробних підприємств і ринків збуту, розміри підприємств, трудові та фінансові ресурси, традиційність. Безумовно, не всі ці фактори можуть визначати реальну структуру виробництва на підприємствах. У даному

випадку значний вплив має і суб'єктивна складова або традиції виробництва на даній території. Жорсткі умови ринку вимагають збільшувати частку одних галузей і зменшувати частку інших, що негативно впливає на родючість ґрунтів – основне багатство українських аграрних підприємств, погіршує екологічне і навіть соціальне становище. Знайти оптимальне поєднання галузей сільського господарства є важливою економічною задачею аграріїв на сучасному етапі.

Сьогодні розвиток сільського господарства Харківщини супроводжується рядом проблем, серед яких головними є [2]: диспаритет закупівельних цін на продукцію сільського господарства, що ускладнює рентабельне ведення господарювання в більшості галузей; слабкий рівень інтеграційних процесів з розвинутими країнами – у 2017 р. підприємства Харківщини експортували продукцію в 118 країн світу, однак відсоток цього експорту є незначним, його основну частину складали продукти рослинного походження (12,7 %), готові харчові продукти (8,8 %), жири і масла (8,1 %); ведення значної частини виробництва в особистих селянських господарствах, що унеможливує використання сучасних технологій; слабка фінансова підтримка сільського господарства зі сторони держави і великі податки на приватні сільськогосподарські підприємства; недостатнє і нераціональне використання мінеральних добрив і засобів захисту рослин; недостатня матеріально-технічна база; недосконала база підготовки кадрів, що ускладнює інноваційний розвиток виробництва.

Значний вплив на зміну структури товарної продукції сільськогосподарських підприємств Харківської області має розмір сільськогосподарських угідь. Зернові і зернобобові культури мають найменшу питому вагу у підприємствах з площею угідь до 500 га, найбільшу – з площею в межах 500–1000 га. Питома вага соняшнику підвищується зі збільшенням розмірів угідь. Найменшу її величину зафіксовано у підприємствах з невеликою площею угідь (очевидно, що за малої площі землі неможливо ризикувати її якістю). Цукрові буряки займають найбільшу питому вагу у підприємствах з площею угідь понад 3,0 тис. га. Ці підприємства мають найнижчий рівень рентабельності. Найвищий рівень рентабельності мають підприємства з площею угідь в межах 2,5–3,0 тис. га. Можна зробити висновок, що збільшення розмірів сільськогосподарського підприємства не завжди є ефективною стратегією його розвитку. Ефективнішим слід вважати упровадження інноваційних технологій виробництва продукції.

Загальний статистичний аналіз стану сільського господарства Харківського регіону за період з 2016–2019 рр. свідчить: в галузі рослинництва – про збільшення посівних площ під зернові культури на 6,6 %, під соняшник – на 7,5 % (звідси збільшення обсягів виробництва даних культур), під овочеві культури – на 4 % та досить вагоме зменшення посівної площі під цукровий буряк – на 76,4 %; в галузі тваринництва – про зменшення кількості великої рогатої худоби на майже 8 % (взагалі катастрофічне зменшення в порівнянні з 1995 р. – на 83 %), свиней – на 35 % та єдине зростання – птиці – на 7 %. Аналогічна ситуація і в сільському господарстві України [3].

Для аналізу сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, притаманних сільському господарству Харківської області, використаємо стратегічну матрицю *SWOT*-аналізу [4] (табл. 1).

Таблиця 1. Стратегічна матриця *SWOT*-аналізу сільського господарства Харківської області

1. Сильні сторони	2. Слабкі сторони
1.1. Сприятливі кліматичні умови та висока родючість ґрунту 1.2. Багатопрофільність сільського господарства 1.3. Розвинутий науковий потенціал 1.4. Кваліфіковані кадри	2.1. Зниження родючості та ерозія ґрунту 2.2. Дефіцит власних обігових коштів 2.3. Зношення основних фондів 2.4. Недосконала агротехнологія
3. Зовнішні можливості	4. Зовнішні загрози
3.1. Ємний споживчий ринок 3.2. Розвинута харчова та переробна промисловість 3.3. Наявність власного виробництва тракторної та сільськогосподарської техніки	4.1. Недостатня державна підтримка сільгоспвиробника 4.2. Неконтрольовані ввезення сільськогосподарської продукції 4.3. Порушення паритету цін на сільськогосподарської продукцію

Джерело: власні дослідження.

Наведена стратегічна матриця *SWOT*-аналізу сільського господарства регіону свідчить про те, що сільське господарство Харківської області має потенціал для розвитку і є пріоритетом у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону [5].

Враховуючи стратегічне значення продукції тваринництва для продовольчої безпеки регіону і країни в цілому, необхідно визначити шляхи підвищення ефективності її виробництва: збільшувати обсяг виробництва та реалізації продукції (підвищенням щільності поголів'я, підвищенням продуктивності тварин, забезпеченням тварин збалансованим за поживністю раціоном, вдосконаленням структури товарної продукції); знижувати собівартість продукції (економією затрат, зниженням собівартості кормів, механізацією процесів виробництва та впровадження нових технологій, економією палива, електроенергії, водопостачання); підвищувати якість продукції (проведенням селекційно-плеїнної роботи, застосуванням стимулювання виробництва якісної продукції, впровадженням нових досконалих технологій, веденням правильного режиму утримання та відгодівлі тварин, підвищенням рівня ветеринарного забезпечення); вирішувати екологічні проблеми утилізації відходів від діяльності тваринництва (найбільш ефективно розв'язати ці проблеми можна за рахунок підтримки тваринництва на базі сімейних господарств фермерського типу, а на великих підприємствах – шляхом будівництва біогазових енергетичних установок); стабільна фінансова підтримка з боку держави [5].

Список посилань.

1. Саблук П. Т. Становлення аграрної політики в Україні. *Економіка АПК*. 2006. № 1. С. 3–7.
2. Попович Ю. О., Курбель А. С. Роль і місце сільського господарства в розвитку Харківської області. Електронний ресурс: rusnauka.com>6_NITSHB_2011/Economics...80812.doc.htm
3. Головне управління статистики у Харківській області. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/roslynnytstvo-1995-2012rr>
4. Буднікевич І. М., Баранник О. А., Кошкарів С. А., Крупенна І. А. *SWOT-аналіз у маркетингу: методика та практика: навч. посіб.* Чернівці: Рута, 2013. 88 с.
5. Богданович О. А. *Формування та вдосконалення галузевої структури сільськогосподарських підприємств: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04.* Житомирський національний агроєкологічний університет. Житомир, 2020. 243 с.